

Драган Каран

Православни богословски факултет, Београд

Пастирско богословље у Србији и свету данас

Пастирска служба Цркве органски је повезана са природом Цркве, тако да се може слободно сматрати да је стара као и сама Црква¹. Христос, Бог Логос — друго лице Свете Тројице — испуњава целокупан домострој спасења човека², исцељује целокупну људску природу коју узима на себе и тако пројављује истину живота, тј. тријумф живота над смрћу. Црква, као заједница Христовог тела, конституисана Духом Светим, носи историјску улогу Христа у свету благовестећи тајну Царства Божијег, новог живота, и ходећи ка потпуном остварењу тог призива. Христос је архипастир и носилац овог дела у свету, које Црква кроз историју остварује Духом Светим³, чувајући своје биће у литургијском животу, а пастирским старањем одржавајући континуитет и целовитост свога постојања. „Литургија Цркве, конституише њено биће и рађа из себе сав њен живот и њену мисију, све њене делатности“⁴, па тако и пастирску делатност. Пастирско старање Цркве јесте саставни део њеног литургијског бића: оно извире из литургијског живота Цркве и крајњи смисао остварује у њему. Црква као есхатолошка заједница живи и обитава у времену и простору, непрестано надилазећи искушења у остваривању сопственог идентитета и мисије у свету.

Због обимности теме ограничићемо се на поређење простора Православне Цркве — грчког и руског говорног подручја — и католичког света немачког и енглеског говорног простора, као и земаља бивше Југославије. Главни циљ је анализирати главне смернице тамошњих академских студија пастирског богословља и начинити компарацију са студијама пастирског богословља на Православном богословском факултету Универзитета у Београду. При том ћемо настојати да упоредо изнесемо чињенице које указују на основне карактеристике академске богословске мисли и њену историјску утемељеност.

Академске студије пастирског богословља у Србији данас имају превасходно за циљ да буду од суштинског значаја за животну функционалност Цркве и њену

¹ Αθανασίου Γκύκα, *Μαθήματα ποιμαντικής*, изд. Μυγδόνια, Θεσσαλονίκη 2005. стр. 24. Alojzije Čančić, „Kritički osvrti na metode pastoralne teologije“, *Crkva u svijetu*, 40 (2005) стр. 161: „U crkvenim krugovima i teološkoj literaturi neretko se poistovjećuje izraz pastoral i pastoralna teologija. Iako se uzajamno prožimaju, ipak se njihova unutarnja struktura razlikuje. Dok je pastoral, koji je aktualan koliko i Crkva, realizacija Crkve, s druge strane pastoralna teologija, promatrajući epistemološki, teološka disciplina koja se konfigurira kao teološko praktična znanost“.

² Текст литургије из анафоре.

³ На многим местима у Светом Писму сусрећемо се са термином „Пастир“. Старозаветна теологија не допушта коришћење овога термина за израиљске цареве као вође народа, јер је приписиван само Богу (Јр. 2, 8; 2, 15, Јез. 34, Зах. 10, 3). У Новом Завету овај се израз приписује превасходно Христу (Мат. 14, 3–23, Марк. 19, 3–20, Лк. 9, 4–15.), потом и апостолима као наследницима благовесника Царства Божијег. Више о овоме види L. Pascomio, *Teologia pastorale e azione pastorale*, Piemme, Casale Monferatto, 1998., стр. 18–27.

⁴ Еп. Иринеј Буловић, *На ијују литургијском ирејорогу*, Беседа, Нови Сад 2007, стр. 1 („Предговор“); о овоме видети и код: Еп. Атанасије Јевтић, „Литургијски живот — срж црквеног живота“ *Бој оџаца наших*, изд. Манастир Хиландар 2000, стр. 324–340.

мисију на нашим просторима⁵. Пастирско богословље на Православном Богословском факултету у Београду повезано је у једну целину са пастирском психологијом и изучава се на првој години студија у току два семестра. У саставу је практичне групе заједно са Литургијом, Канонским правом, Катихетиком и Омилитиком. Основни циљ предмета је изградња свести о томе да пастирска брига и делатност произилазе из саме литургијске природе Цркве и да нису одвојени од светотајинског живота⁶. Истиче се неопходност стицања и непрестаног стварања црквеног идентитета у простору црквене заједнице. Студенти се оспособљавају за активно одазивање црквеном животу кроз учешће у заједници локалне Цркве са Епископом на челу сабрања, око кога је скупљен „народ Божји“⁷ у различитим црквеним службама⁸. На овај начин покушава се приказати Црква као заједница народа Божјег у Христу, заједница верних као удова тела Христовог, а не као апстрактне идеје у контексту у свете Евхаристије, него истине вере коју Дух Свети реализује преко Епископа. Настоји се превазићи класично поимање пастирске службе утемељено на подели на клир и народ, а самим тим и њихов сталешки однос који је последица западне схоластичке мисли базиране на теологији Тридентског сабора⁹. Указује се на чињеницу да је човек биће позвано у црквену заједницу, а поставља се и питање његовог идентитета као бића, питање смисла његовог постојања, улоге и задатка у историји, као и потенцијала којима човек располаже ради остварења циља постојања¹⁰. Саставни део предмета јесте и упознавање са трагедијом човековог пада у грех, то јест трагедијом смрти и њеним универзалним емпиријским деловањем на живот људског рода кроз историју¹¹. Истиче се улога и значај оваплоћења Бога Логоса у превазилажењу ове историјске драме човека и приказује целокупан домострој његовог спасења: све ово се поставља као темељ за улазак у Цркву и живот у њој. Изучавају се основне историјске димензије Цркве, као и начин црквеног живота и значај живота верника у Цркви, који доноси реалне плодове, пре свега нови начин схватања живота, света и историје¹², што јесте једна од потврда прихватања новог хришћанског идентитета¹³. Управо изградња и очување овога иденти-

⁵ „Уредба Православног богословског факултета“, *Службене новине*, бр 269, 23. новембар 1923. Уредба је донесена на седницама Факултета одржаним 7, 8, 9, 10, 14, 15, 16, 17, 18, 29. и 30. септембра, 1. и 2. октобра 1920. године. Записници са седница (ЗС), Архив Православног Богословског факултета (АПБФ).

⁶ Еп. Атанасије Јевтић, „Литургијски живот — срж црквеног живота“ *Бог оцаца наших*, изд. Манастир Хиландар 2000, стр. 326: „Ово открићење тајне Цркве на светој Литургији и јесте основна перспектива сваког дела, и посла, и служења у Цркви. То је основна претпоставка, полазна база за сваку катихизацију за целокупно парохијско поучавање у вери и изграђивање, за целокупни живот и рад“.

⁷ Више информација о термину *народ Божји* у православној богословској мисли види: Николај Афанасјев, „Народ свети“, *Синудије и чланци*, Вршац 2003, стр. 193 и даље.

⁸ На ово указује и сам План акредитације студијског програма практичног смера Православног богословског факултета, Универзитета у Београду, где се експлицитно наглашава: „Основни циљ студијског програма основних академских студија практичног смера је образовање будућих теолога са циљем стицања компетенција и способности за конкретне службе у области црквеног и друштвеног живота.“

⁹ Binsfeld Petrus, *Enchiridion theologiae pastoralis et doctrinae necessariae sacerdotibus*, — Augustae Trevirorum, ex officina typ. Henrici Bock, 1599., Heiting Geber, *Practical Theology*, стр. 98.

¹⁰ За одговор на овакве теме користи се у настави текст оца Георгија Флоровског „О смрти на крсту“ (*Теолошки њоједни* 1–3 (1990), 69–95).

¹¹ Види: G. Florovsky, „The Darkness of the Night“, *Creation and Redemption*, Collected works Vol. III, Belmont, Massachusetts 1976, 81–91 (српски превод: *Саборност* 3–4 (1998), стр. 7–15 ; Исти, „Долина сенке смрти“, *Црква је живији*, Београд 2005, стр. 311–315.

¹² Више о овоме код: митр. Јован Зизијулас, „Евхаристијско виђење света“, *Православна Теологија, синудије и чланци*, Београд стр. 18–32.

¹³ Александар Шмеман, *Дневник оца Александра Шмемана 1973–1983*, Епархија ЗХиП, Београд –Требиње 2007, стр. 31: „Нема сврхе приводити људе Христу ако они не промене свој поглед на свет, јер ако то не ураде, Христос постаје симбол свега што они већ воле и желе и без Њега. Таква врста Хришћанства гора је од агностицизма и хедонизма“.

тета припадности телу Христовом у времену и простору чини крајњи смисао пастирског старања Цркве. На овај начин студент који прати наставу оспособљава се за суочавање са свим изазовима и искушењима у конкретном животу парохијске заједнице, са проблемима појединца-личности у свим релацијама (супружничким, родитељским, родбинским, пријатељским...) и у свим узрастима — од рођења па све до дубоке старости у свакодневном животу Цркве. Литература која се код нас користи за постизање жељеног циља јесте строго богословске природе, па би се у први мах могла учинити прикладнијом за Догматику него за Пастирско богословље¹⁴.

Наши данашњи уџбеници Пастирског богословља приказују историјски пут богословске мисли од класичног клирикоцентричног¹⁵ до оног које у центар поставља Цркву са свим њеним члановима и благодатним службама¹⁶. Овај преокрет јесте последица повратка живом предању Цркве, које гради нови опит Цркве. Обновљено поимање Цркве у светлу дела Божјег спасења света омогућава и једну нову поставку и у структурама пастирског богословља.

Слична тенденција се примећује и на другим православним богословским факултетима где се настоји превазићи стари модел пастирског богословља, усмеравањем од индивидуалног ка еклисиолошком моделу¹⁷. На богословском факултету у Солуну, сходно уџбеницима који се користе у настави, наглашава се да хришћани као заједница не представљају некакав објекат за кога Црква треба посебно да се стара, него да, насупротив томе, они сами чине тело Цркве¹⁸. Овакав приступ нема за циљ оспоравање јерархијске структуре Цркве, него указивање на дарове служења унутар Тела Христовог који проистичу од једнога Духа, ради изградње тела Цркве¹⁹. Слична богословска кретања уочавају се и на Западу на католичким богословским факултетима: парохијска заједница поставља се као извор и крајњи циљ пастирског старања²⁰. Овакав развој пастирског богословља у свету Римокатоличке цркве јесте последица богословља Другог ватиканског сабора, на којем је највећи допринос формирању тог новог лица пастирског богословља дао Карл Ранер²¹ који је покушао да дефинише пастирско богословље као црквену науку са задатком осавремењавања и остваривања постојања Цркве у сваком времену²². Темељна идеја на

¹⁴ Упоредити Αθανάσιου Γκόκα, *Μαθήματα ποιμαντικής*, ἔκδ. Μυυδόνια, Θεσσαλονίκη 2005, стр. 41: „Η ποιμαντική θεολογία ἀντλεῖ τὸ περιεχόμενο της ἀπὸ τὸ δόγμα περὶ τῆς φύσεως τῆς Ἐκκλησίας. Παράτηρεῖ τίς συγκεκριμένους μορφές τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας ὡς ὁρατοῦ σημείου τῆς ἐσχατολογικῆς κοινωνίας τοῦ Θεοῦ μέ τούς ἀνθρώπους“. (Пастирско богословље црпи свој садржај из учења — догме о природи Цркве. Примећује одређене облике живота Цркве, као видљив знак есхатолошке заједнице Бога са људима).

¹⁵ Види: Живан Маринковић, *Пастирско богословље: уџбеник за Српске православне богословије*, Патријаршијски управни одбор СПЦ, Београд 1970, стр. 3: „Из напред реченог види се да је предмет пастирског богословља, прво, личност црквеног пастира, његова припрема за црквену службу његове одлуке и живот...“.

¹⁶ Кипријан Керн, *Пастирско богословље*, Врњачка Бања 1997.

¹⁷ Више о овоме може се видети у уџбенику професора Пастирског богословља на Богословском факултету у Атини Александра Ставропулоса, који се користи на Богословском факултету у Солуну: Αλέξανδρου Σταυρόπουλου, *Επιστήμη καὶ τέχνη τῆς ποιμαντικῆς*, Ἀρμός, Αθήνα 1997, стр. 26, такође, и у уџбенику професора Αθανασίου Γκόκα са Богословског факултета у Солуну: Αθανάσιου Γκόκα, *Μαθήματα ποιμαντικῆς*, Μυυδόνια, Θεσσαλονίκη 2005, стр. 49–65.

¹⁸ Αθανάσιου Γκόκα, *Μαθήματα ποιμαντικῆς*, Μυυδόνια, Θεσσαλονίκη 2005, стр. 42.

¹⁹ Овакво поимање дубоко је утемељено на богословљу апостола Павла, који јасно истиче у својом првој посланици Коринћанима 12. глави.

²⁰ Допринос оваквог развоју пастирског Paul M. Zulehner, *Teologia pastorale* 2, Queriniana, Brescia, 1992, стр. 138, Branko Zvonimir Šagi, *Pastoral župne zajednice*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2001, стр. 23–29.

²¹ О животу и богословској мисли Карла Ранера више видети Karl — Heinz Weger, *Uvod u teološku misao Karla Ranera*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1986.

²² Више о овоме видети K. Rahner, *Fondamenti della teologia pastorale*, Herder — Morcallena, Brescia 1969., стр. 46–49.

којој се базира пастирско богословље у теологији Другог ватиканског сабора јесте чињеница намере Божје о спасењу света и човека: Црква треба да прихвати човека, да му помогне да открије у себи икону Божју, и да му при том својим пастирским старањем помогне да постане субјект пред Богом²³. Човек треба да постане саговорник и сарадник Божјег домостроја унутар евхаристијског сабрања у оквиру једне парохијске заједнице. Јасно се уочава радикални заокрет у структурама пастирског богословља након Другог ватиканског сабора (који се и назива пасторалним): клир више не одређује простор пастирског деловања, него то чини Црква²⁴. Посебно је важна одлука овог сабора под називом *Црква у савременом свету* (*Gaudium et spes*)²⁵ која је *par excellence* пастирска. Пред целокупном Црквом стоји задатак трагања за аутентичним идентитетом, на чему се темељи и пастирско богословље — после Другог ватиканског сабора његова улога у западном богословском свету прогресивно расте и добија посебан значај²⁶. Једна од главних особина већине уџбеника овог предмета на Западу јесте да почињу управо кратким приказом христологије, пневматологије и еклисиологије као темеља пастирског богословља, како би оно подстицало црквену заједницу да надахнута Духом Светим остварује план Божјег домостроја у свету, имајући увек при том на уму човека у свим његовим животним околностима²⁷. Такође се истичу главне димензије пастирског старања кроз тајну Цркве и њено светотајинско постојање у времену и простору²⁸. Настоји се приказати „нови лик“ црквене заједнице у савременом свету. Један од задатака јесте управо брига за живо остварење Цркве као заједнице верника — народа Божјег у тајни Христа. Саставни део пастирског богословља јесте и „пасторал сакраментално“ као и „пасторал породице“, али обично као самосталне академске дисциплине. Посебан напредак у пастирском богословљу на западу представља настојање формирања његових функционалних методологија, које би имале за циљ што боље остварење главног задатка које има пред собом пастирска брига Цркве. Овакви подухвати још се не примећују у православном свету.

Овако високи критеријуми које Пастирско богословље себи задаје изискују добро богословско познавање и историје Цркве и основа догматског богословља и канонског поретка²⁹. Због тога се на многим теолошким факултетима Пастирско богословље предаје на завршним годинама студија, што умногоме олакшава рад на постављању исправних темеља за ову научну област.

Један од битних елемената наставе овог предмета на Богословском факултету у Београду јесте истицање чињенице да се унутрашња изградња Цркве, као крајњи мисао пастирског богословља, не базира уско само на парохијској делатности свештеника, него се простире на све црквене просторе, као што су нпр. манастири и монаштво. Тиме се настоји указати младима на значај активног духовног

²³ Више о овоме видети: Stefan Knobloch, *Praktische Theologie. Ein Buch für Studium und Pastoral*, Herder, Freiburg 1998, стр. 175–187.

²⁴ Више о овоме видети код Alojzije Čondić, „Критички осврт на методе пасторалне теологије“, *Црква у свету* 40, (2005) 2, 161–186.

²⁵ Пасторална конституција „*Gaudium et spes*“ Црква у савременом свету, *Други ватикански концил — документи*, Кршћанска садашњост, изданје VI, Загреб 2002, стр. 612–865.

²⁶ Потврду овога налазимо у многим студијама које на западу настају после Другог ватиканског сабора, као што су: F. X. Arnold — F. Klostermann — K. Rahner — V. Schurr — L. M. Weber, *Handbuch der Pastoraltheologie. Praktische Theologie der Kirche in ihrer Gegenwart*, Freiburg, 1964–1972; C. S., Floristán — M. C. Useros, *Teologia dell'azione pastorale*, Edizione Paoline, Roma, 1970., стр. 119–167.

²⁷ R. Tonelli, *Pastorale giovanile. Dire la fede in Gesù Cristo nella vita quotidiana*, LAS, Roma, 1987, стр. 16.

²⁸ Bono Zvonimir Šagi, *Pastoral župne zajednice*, Кршћанска садашњост, Загреб 2001.

²⁹ Више о овоме видети Alojzije Čondić, „Prosudbeni osvrt na razvitak pastoralnog bogoslovlja do početka II vat. sabora“ *Bogoslovska smotra* 75 (2005) 2, 557–579.

живота у Цркви, који јесте пре свега узрастање у меру раста Христовог Духом Светим, као темељна делатност пастирског старања у коме делатно учествује целокупно Тело Христово — сви верници без обзира да ли су свештенослужитељи, монаси или лаици³⁰. Монаштво представља простор остваривања аутентичног пастирског деловања Цркве, а не институцију која врши пастирско деловање: „Завети калуђера садрже дужности послушности и учеништва, а не учитељства и старешинства, и дотични обећавају, не да ће они бити пастири других, него да ће сами слушати пастире“³¹. Из ове перспективе православно монаштво и простори манастира сведоче аутентичан хришћански живот, неопходан у саборном животу Цркве. Оваквим приступом превазилази се класични образац, где се пастирско дело доживљава као нека црквена привилегија, за коју се човек припрема и оспособљава³².

Поред тога, примећујемо да и се на западним богословским факултетима поставља питање пастирског рада са харизматским верским покретима унутар Цркве. Неоспорна чињеница да се и данас, као што је то увек било, појављују групације хришћана које настоје да посебно делују унутар организма Цркве, треба да подстакне пастирско богословље да се са посебном пажњом позабави оваквим феноменима³³. Пастирским радом са оваквим групама верника настоји се да се проблем са друштвено социјалне димензије пренесе на црквену: оне се посматрају као део народа Божјег који припада заједници Цркве.

На високошколским установама у Русији многи нови приручници који се данас користе у настави базирају се на подели на клир и народ³⁴. Књига епископа

³⁰ Γεώργιος Καψάνης, *Σχέδιον θεολογικῆς καὶ ἐκκλησιολογικῆς θεμελιώσεως τῆς Ποιμαντικῆς*, Извод из *Εκκλησία*, Атина 1970 стр. 38.

³¹ Никодим Милаш, *Правила православне цркве са тумачењем*, II, стр. 295 (Правило 2. Десетог помесног сабора цариградског).

³² Има много примера оваквог приступа у класичним уџбеницима Пастирског богословља који постоје код нас (нпр. поменути Живан Маринковић). Више о овоме може се наћи код: Игумен Всеволод (Варюченко), *Пастирское богословие в Духовной школе*, <http://www.rusk.ru/st.php?idar=112952> (27. мај 2009): „Ответ на этот вопрос предваряет курс пастьрского богословия как своего рода введение в предмет. Главное — показать, каким должен быть пастырь, какие задачи, цели он должен перед собой видеть при совершении своего служения. Освещается не столько церковно-практическая сторона пастьрской деятельности, не только литургическая жизнь Церкви, прихода, не только проповедническая деятельность, не только душепопечение, но в большей степени говорится о настроении самого пастьрыя при совершении всего этого, как он должен быть настроен, чего ему надо остерегаться, к чему стремиться, даже как к этому конкретному делу внутренне готовиться. Основная задача — осветить внутреннюю жизнь пастьрыя, показать, каким он должен быть при исполнении разных видов пастьрского служения“.

³³ О овоме више видети код: J. Razinger, „I movimenti ecclesiali e la loro collocazione teologica“, у, *PONTIFICIUM CONSILIUM PRO LAICIS, I movimenti nella Chiesa*, Atti del Congresso mondiale dei movimenti ecclesiali (27–29. V. 1998.), Città del Vaticano, 1999., 36–46.

³⁴ Епископ Вениамин (Милов), *Пастьрское богословие с аскетикой*, Московское подворье Свято-Троицкой Сергиевой Лавры, 2002, стр. 5: „Пастьры Церкви, служа делу спасения пасомых, должны обладать для этой цели и знаниями, и глубоким настроением самоотверженной любви и сострадания. Только любовью понимается внутренняя жизнь другого человека и открывается доступ к другой душе в целях ее спасения. Наука, теоретически подготавливающая будущих пастьрей к их высокому служению, есть так называемое Пастьрское богословие. Главная часть его заключается в пастьрской аскетике, показывающей зарождение пастьрского духа, процесс его развития и проявления в деятельности. Пастьрское настроение слагается из самоотречения и любви. В своей теоретической части Пастьрское богословие должно нарисовать идеал, высоту и важность служения пастьрей и наметить пути и средства к достойному выполнению его. В академической постановке эта наука раскрывается с применением критического метода исследования при разборе библейских мест, изображающих пастьрство Христа Спасителя. Сюда не входит исследование учения о пастьрстве святых Апостолов и святых Отцов и Учителей Церкви и общий обзор всей отечественной пастьрологии. Прикладная, практическая часть Пастьрского богословия содержит правила, советы и требования, нужные пастьрям по обстоятельствам и условиям современной жизни“; Архимандрит Константин (Зайцев), *Пастьрское Богословие*, <http://www.lib.eparhia-saratov.ru/books/1ok/konstantin/theology/theology.pdf> (25. 05. 2009.): „Пред-

Венијамина (Милова) *Пастырское богословие с аскетикой* као и књига архимандрита Константина (Зајцева) *Пастырское Богословие* написане су према класичним клишеима, што се види на први поглед из саме структуре и поставке тематских јединица, као што су нпр.: о пастирском призиву, о припреми за хиротонију, о искушењима пастира на њиви Господњој, итд³⁵. Основна карактеристика ових уџбеника јесте настојање очувања класичног схватања пастирске службе у коме је свештеник протагониста црквеног живота. Пажљивијом анализом оваквог концепта долази се до закључка да се свештенослужитељ издваја из црквене заједнице и да егзистира као онај који има функционалну бригу о њој, што га на неки начин не чини њеним органским делом. Главна особина оваквог пастирског богословља јесте његов казуистички³⁶ карактер, јер оно студента теологије духовно–професионално покушава оспособити за стицање „вештина у решавању разних питања савести; мудро и умешно расправљање и **сналажење у тешким правним** питањима; уопште: вештина проналажења помирљивог, средњег пута“³⁷. Донедавно се пастирско богословље на оваквим богословским основама изучавало и у нашим средњим богословским школама, што у каснијем богословском образовању ствара велике тешкоће³⁸. Суочавања са оваквим схватањима и покушаји њиховог превазилажења почињу у православном свету половином прошлога века. Добар пример је уџбеник о. Кипријана Керна, где овај покушава класичне клишее избећи тако што уобичајена разматрања улоге пастира своди на једну трећину уџбеника, док остатак посвећује управо проблему реалног црквеног живота, тј. старању о активном учешћу у духовном животу Цркве, као и стварању црквене свести код верника. Сам аутор истиче погудност класичног схоластичког и казуистичког приступа пастирском богословљу које је „имало злокобан утицај на душе студената теологије, јер таква наравоученија нису могла никога ободрити или одушевити за узвишени хришћански живот“³⁹. Специфичност овога уџбеника јесте Кернов покушај — можда први у православном свету — да повеже духовни живот са душевним здрављем, као и да постави границе између духовног и душевног, чиме се уједно постављају и темељи пастирске психологије као саставног дела пастирског богословља у православном свету. Изразит допринос развоју како целокупног богословља, тако и пастирског, дали су нарочито о. Георгије Флоровски, о. Николај Афанасјев, о. Александар Шмеман, о. Георгије Капсанис, а и многи други. Њихов рад је превасходно посвећен васпостављању изгубљене богословске свести утемељене на традицији Цркве, чиме индиректно подстичу развој пастирског богословља на христолошким и еклисиолошким основама.

Из свега овога јасно се може закључити да и студенти Православног Богословског факултета у Београду, пратећи студијски програм Пастирског богословља, имају прилику да стекну елементарно познавање живог простора Цркве, да се

метод его внимания является *пастырь*. Два основных вопроса возникают, поскольку дело идет о подготовке к пастырскому званию. Первый, это — *каким должен быть пастырь?* Второй, это — *что он должен знать*, чтобы достойно нести свой сан?“

³⁵ Епископ Вениамин (Миров), исто,

³⁶ На овај феномен указује и архимандрит Кипријан Керн у своме делу *Пастырское богословље* где указује на погудност оваквог феномена у пастирском богословљу. Више о овоме види Кипријан Керн, *Пастырское богословље*, Братство Св. Симеона Мироточивог, Врњачка Бања 1997. стр. 188.

³⁷ Милан Вујаклија, *Речник сјраних речи*, стр. 373.

³⁸ Αλέξανδρος Σταυρόπουλος, *Επιστήμη και τέχνη της ποιματικής*, Αρμός, Αθήνα 1997, стр. 58; Josef Hochstaffl, *Die Aufgaben der Seelsorgung*, Handreichung zu einem Plan pastoraler Tätigkeitsfelder, München, Kösel — Verlag 1979, стр. 42–52.

³⁹ Кипријан Керн, *Пастырское богословље*, Братство Св. Симеона Мироточивог, Врњачка Бања 1997. стр. 188.

оспособљавају за дијалог са савременим друштвом, као и да пружају црквено сведочење тајне Христа у овоме свету. Слушаоцима предмета даје се могућност упознавања са свим токовима у православном свету, као и са сличним у западном. Овде изложена ситуација у хришћанском свету указује нам на значај Пастирског богословља као и на његов висок положај у академском богословљу, што би и нама требало да послужи као конструктиван пример. Такође, може се увидети да се богословље на западу формира кроз саборске одлуке, али и да креира сам живот Цркве — одлуке Другог ватиканског сабора истичу значај предмета Пастирског богословља за њен живот.

Завршавамо ово излагање речима оца Јустина Поповића написаним скоро пре једног века — 1923. године:

„Никада се наша Црква није више нуждала у достојном, преданом и способном свештенству као што се данас нуждава. Њен измењени положај захтева у многим стварима нову оријентацију; њене нове често сасвим неочекиване тешкоће траже нове снаге. Њено опште стање вапије за својим апостолским подвижницима, чудотворцима и исцелитељима јер је све више оних чија вера постепено трне и прелази у равнодушност или отворено па чак и огорчено непријатељство према Цркви и тиме лагано паралишу снагу живу, духовног организма црквеног... Васпитати добре кандидате за свештенство значи у ствари створити од тих кандидата људе који ће апостолском ревношћу, умешношћу и преданошћу водити остале људе највишем смислу и циљу живота који нам Христос указује, људе којима ће Божија воља бити стални и врховни циљ живота, а хришћанска љубав према ближњем трајни импулс и метод свеколике њихове друштвене делатности. Ми се не смемо задовољити ничим што је мање од тога. То сам Христос тражи од нас.“⁴⁰.

⁴⁰ Јеромонах Јустин Поповић, „Унапредимо наше богословије“, *Сейве и жейве*, Манастир Белије, Београд 2007. стр. 567–568.